

OCENA KSIĄŻKI

J. T. Hughes: PATHOLOGY OF THE SPINAL CORD. Second Edition. Lloyd-Luke. London 1978. Str. 257. Ryc. 74.

Patologia rdzenia kręgowego zajmuje stosunkowo najmniej miejsca w podręcznikach patomorfologii ośrodkowego układu nerwowego. Skąpe na ogół wiadomości dotyczące zmian patologicznych w rdzeniu kręgowym rozsiiane są w odpowiednich rozdziałach poręczników neuropatologii, a odrębne opracowania poświęcone tej części układu nerwowego są bardzo nieliczne. Ukazanie się w roku 1966 monografii J. T. Hughesa pt. „Pathology of the spinal cord”, zawierającej zwięzłe, a równocześnie wszechstronne i bogate opracowanie podstawowych wiadomości z dziedziny patomorfologii rdzenia stanowiło bardzo cenne uzupełnienie piśmiennictwa neuropatologicznego. W roku 1978 ukazało się drugie wydanie książki rozszerzone i uzupełnione we wszystkich tych działach, które uległy wzbogaceniu w okresie 10 lat dzielących od pojawienia się wydania pierwszego.

Po wprowadzeniu, zawierającym omówienie podstawowych odczynów patologicznych komórkowych elementów rdzenia kręgowego, w kolejnych rozdziałach autor omawia praktycznie wszystkie rodzaje procesów patologicznych występujących w rdzeniu, zarówno tych, które stanowią jedyny lub wiodący element procesu chorobowego, jak i tych, które są rdzeniowym eksponentem zmian obejmujących cały ośrodkowy układ nerwowy, jak wreszcie i tych, które wtórnie towarzyszą nieneurologicznej patologii ogólnoustrojowej lub miejscowej. Szczególnie cennym elementem opracowania są uzupełnienia danych z zakresu patologii, informacjami dotyczącymi prawidłowych stosunków anatomicznych i czynnościowych. Odnosi się to zwłaszcza do zagadnień rozwoju rdzenia kręgowego, jego unaczynienia oraz jego topografii uwarunkowanej biomechaniką kręgosłupa. Stałe odnośnienie procesu patologicznego toczącego się w rdzeniu do stosunków anatomicznych i przestrzennych jego otoczenia stanowi rys znamieny całego opracowania. Niezmiernie wartościowym rozdziałem książki jest część poświęcona patologii kręgosłupa, pozwalająca na precyzyjne wyjaśnienie patomechanizmu wtórnych uszkodzeń rdzenia, zwłaszcza w przypadkach urazów, zmian zwyrodnieniowych i nowotworów kręgosłupa.

W prezentacji poszczególnych zespołów i jednostek chorobowych autor nie ogranicza się wyłącznie do opisu morfologicznego, makroskopowego i mikroskopowego, omawia również zwięzłe informacje dotyczące etiologii i patomechanizmu choroby oraz uzupełnia je, co uważam za szczególnie cenne, danymi obrazu klinicznego. Niekiedy przytacza opis poszczególnych przypadków.

Poszczególne rozdziały książki są nierówne w stopniu szczegółowości i wszechstronności opisu. Znacznie bogaciej i szerzej potraktowane są w sposób zamierzony, te rozdziały patologii rdzenia, z którymi neurolog i neuropatolog spotykają się częściej, lub w których autor ma większe osobiste doświadczenie. Wieloletnie doświadczenia dr J. T. Hughesa jako patomorfologa w Stroke Mandaville Hospital w Aylesbury, współpracującego z National Spinal Injury Centre, znajdują swoje niewątpliwie odzwierciedlenie w szerokim omówieniu urazów rdzenia kręgowego i zmian rdzeniowych w przebiegu patologii kręgosłupa. To samo dotyczy naczyniopochodnych uszkodzeń rdzenia. W tej dziedzinie dr J. T. Hughes ma bardzo bogaty własny dorobek piśmienniczy. Bogato omówione są procesy zapalne rdzenia, zwłaszcza w grupie zapaleń grzybiczych i pasożytniczych, oraz zmiany wywołane przez czynniki toksyczne i niedoborowe, skromniej natomiast choroby demielinizacyjne, zwyrodnienia układowe i nowotwory.

Każdy z rozdziałów uzupełnia bogaty spis piśmiennictwa, obejmującego zarówno pozycje najnowsze, jak i dawne, niejednokrotnie o znaczeniu historycznym.

cd. na str. 496

Ten właśnie stosunek dla pionierów i odkrywców neuropatologii uznać należy za bardzo miłą cechę opracowania. W tekście opracowania zawarte są liczne odnośniki do pozycji monograficznych, omawiających poszczególne zagadnienia szczegółowe, do których autor odsyła zainteresowanego czytelnika. Jedynym zarzutem jaki można w tym względzie postawić autorowi jest jednostronny wybór piśmiennictwa. Jest ono w przeważającej części anglosaskie z niewielkimi tylko uzupełnieniami, głównie zresztą historycznymi — francuskimi, niemieckimi i hiszpańskimi. Badania autorów poza tymi obszarami językowymi wniosły również interesujące i ważne spostrzeżenia w dziedzinie patologii rdzenia kręgowego.

Autor przeznaczając swoje opracowanie przede wszystkim dla neurologów i neurochirurgów oraz tych wszystkich specjalistów, którzy zajmują się leczeniem i rehabilitacją ludzi z uszkodzeniami rdzenia. Wyraża również nadzieję, że książka znajdzie czytelników ogólnych patomorfologów i zachęci ich do częstszego zajmowania się patologią rdzenia. Jestem głęboko przeświadczony, że książka J. T. Hughesa powinna znaleźć się w podręcznym księgozborze każdego, kto styka się z tej czy innej pozycji z patologią układu nerwowego i kręgosłupa. Skorzysta z niej zarówno patomorfolog, neurolog, neurochirurg, jak i specjalista z zakresu rehabilitacji, pediatrii i gerontologii. Wyniesie z niej wiele korzyści i neuropatolog, któremu powinna ponadto przypomnieć, że rdzeń kręgowy stanowi integralną część ośrodkowego układu nerwowego.

M. J. Mossakowski